

Misconceptions Series - Lecture 7

Minhag vs. Halakha

א. משנה תורה, הלכות ממרים א': א'-ד'

- (א) בית דין הגדול שבירושלים הם עקר תורה שבעל פה. והם עמודי ההוראה ומקום חק ומשפט יוצא לכל ישראל. ועליהן הבטיחה תורה שנגאמר (דברים יז-יא) "על פי התורה אשר יורוד" זו מצות עשה. וכל המאמין במשה רבנו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהן ולשעו עליהן:
- (ב) כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא מעשה שנגאמר (דברים יז-יא) "לא תסור מפל הדבר אשר יגידו לך זמין ושמאל". ואין לוקין על לאו זה מפני שנתנו לאזהרת מיתת בית דין. שכל חכם שמורה על דבריהם מיתתו בקנקן שנגאמר (דברים יז-יב) "והאיש אשר יעשה כדון" וגו'. אהד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה. ואהד דברים שלמדו מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כף הוא. ואהד דברים שעשאוהו כגן לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והמקנות והמנהגות. כל אהד ואהד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמע להן. והעובר על כל אהד מהן עובר בלא מעשה. הרי הוא אומר (דברים יז-יא) "על פי התורה אשר יורוד" אלו המקנות והגזרות ומהמנהגות שישירו בהם לרבים כדי לתקן הדת ולתקן העולם. ועל המשפט אשר יאמרו אלו דברים שלמדו אותן מן הדת באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן. מפל הדבר אשר יגידו לה זו הקבלה שקבלו איש מפי איש:
- (ד)....משפט בית דין הגדול רבקה מחלקת בישראל זה מטמא ונותן טעם לדבריו וזה מטהר ונותן טעם לדבריו זה אוסר וזה מתיר:

ב. משנה תורה, מסירת תורה שבעל פה כ"ט-ל"ט

- (כט) נמצא רבינא ורב אשי וחרביהם, סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה, ושאגזרו גזרות והתקינו תקנות והנהיגו מנהגות ופשוטי גזרותם ומנהגותם בכל ישראל, בכל מקומות מושבותיהם.
- (ל) ואחר בית דינו של רב אשי, שחבר התלמוד בימי בנו וגמרו, נתפזרו ישראל בכל הארצות פזור יתר, והגיעו לקצוות ולאיים הרחוקים; ורבקה קטטה בעולם, ונשתבשו הדרכים בגזרות. ונתמעט תלמוד תורה, ולא נתפנסו ישראל ללמד ביישובותיהם אלפים ורבות כמו שהיו מקדם.
- (לא) אלא מתקבצים יחידים השורדים אשר יי קורא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה, ועוסקים בתורה, ומבינים בחבורי החכמים בלם. ויודעים מהם דרך המשפט היאך הוא.
- (לב) וכל בית דין שעמד אחר התלמוד בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לבני מדינתו, או לבני מדינתו--לא פשוטו מעשיו בכל ישראל: מפני רחוק מושבותיהם, ושבוש הדרכים; והיות בית דין שלאומה המדינה יחידים, ובית דין הגדול שלשבעים בטל מפמה שנים קדם חבור התלמוד.
- (לג) לפיכך אין כופין אנשי מדינה זו לנהג במנהג מדינה אחרת, ואין אומרים לבית דין זה לגזר גזרה שאגזרה בית דין אחר במדינתו. וכן

אם למד אהד מן הגאונים שד"ר המשפט כד הוא, ונתבאר לבית דין אחר שצמד אחריו שאין זה ד"ר המשפט הפתוב בתלמוד--אין שומעין לראשון, אלא למי שהדעת נוטה לדבריו, בין ראשון, בין אחרון.

(לד) ודברים הללו, בדינים וגזרות ותקנות ומנהגות שנתחדשו אחר חבור התלמוד. אצל כל הדברים שבתלמוד הבבלי, חבין כל בית ישראל ללכת בהם; וכפין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהג בקל המנהגות שנהגו חכמים שבתלמוד, ולגזר גזרותם וללכת בתקנותם.

(לה) הואיל וכל אותן הדברים שבתלמוד הספיקו עליהם כל ישראל, ואותן החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כד הוא הם כל חכמי ישראל או רבן, והם ששמעו הקבלה בעיקרי התורה בלה, איש מפי איש עד משה רבנו.

(לו) כל החכמים שעמדו אחר חבור התלמוד ובנו בו, ויצא להם שם בתקנתם--הם הנקראים גאונים. וכל אלו הגאונים שעמדו בארץ ישראל ובארץ שנער ובספרד ובצרפת למדו ד"ר התלמוד והוציאו לאור תעלומותיו ובארו עניניו, לפי שד"ר עמוקה דרכו עד למאד. ועוד שהוא בלשון ארמי מערב עם לשונות אחרות, לפי שאותה הלשון היתה ברורה לכל בשנער בעת שחבר התלמוד; אצל בשאר המקומות וכן בשנער בימי הגאונים, אין אדם מכיר אותה לשון עד שמלמדים אותו.

(לז) ושאלות רבות שאלין אנשי כל עיר ועיר לכל גאון שיהיה בימיהם לפרש להם דברים קשים שבתלמוד, והם משיבים להם כפי חכמתם; ואותן השאלין מקבצין תשובות, ועושין מהן ספרים להבין מהם.

(לח) גם חברו הגאונים שבכל דור ודור, חבוריו לכאר התלמוד: מהם מי שפרש הלכות יחידות, ומהם מי שפרש פראים יחידים שנתקשו בימיו, ומהם מי שפרש מסכתות וסדרים.

(לט) ועוד חברו הלכות פוסקות, בענין האסור והמתיר והחייב והפטור, בדברים שהשעה צריכה להם, כדי שיהיו קרובין למדע מי שאינו יכול לירד לעמקו שלתלמוד. וזו היא מלאכת יי שעשו בה כל גאוני ישראל, מיום שחבר התלמוד ועד זמן זה, שהוא שנה שמינית אחר מאה וארבע לחרבן.

ג. בית יוסף הקדמה

ברוך יי אלהי ישראל אשר ברא עולמו לתכלית האדם ומכל מין האדם בחר לו עם סגולה יעקב חבל נחלתו ומרוב אהבתו לעם קרובו קרבנולפני הר סיני והנחילנו על ידי מבחר המין האנושי משה רבינו ע"ה תורה ומצוות חוקים ומשפטים צדיקים לטוב לנו למען נלך בדרכיו ונמצא חן בעיניו. ויהי כי ארכו לנו הימים הורקנו מכלי אל כלי ובגולה הלכנו וכמה צרות צרורות תכופות וצרות זו לזו באו עלינו עד כי נתקיים בנובעונותינו ואבדה חכמת חכמיו וגו' (ישעיה כט יד) ואזלת יד התורה ולומדיה כי לא נעשית התורה כב' תורות אלא כתורות אין מספר לסבת רובהספרים הנמצאים בביאור משפטיה ודיניה. וגם כי הם ע"ה כוונתם היתה להאיר מחשכנו נמשך לנו מתוך האור הטוב שנהנינו מהם ע"הספק ומבוכה רבה בהיות כל אחד מחבר ספר לעצמו וכופל מה שכבר כתב וחיבר מי שקדמו או כותב הדין בהיפך מה שכתבו חבירו ולא יזכירדבריו כי תמצא כמה פוסקים מביאים דין אחד סתם כאילו הוא מוסכם בלי שום חולק וכשתחקור בדבר תמצא שגדולים חלוקים בו כמו שזהברור במקומות אין מספר למי שעייין בספרי הפוסקים ועיין מקום דבריהם בגמרא ובפוסקים הקודמים

ולכן הסכמתי לסמכו לאחד מהפוסקים המפורסמים. ועלה בדעתי לסמכולספר הרמב"ם ז"ל להיותו הפוסק היותר מפורסם בעולם. וחזרתי בי מפני שאינו מביא אלא סברא אחת והייתי צריך להאריך ולכתוב סברותשאר הפוסקים וטעמם. ולכן הסכמתי לסמכו לספר ארבעה טורים שחבר הרב רבינו יעקב בן הרא"ש ז"ל כי הוא כולל רוב דעות הפוסקים:

ולכן הסכמתי בדעתי כי להיות שלשת עמודי ההוראה אשר הבית בית ישראל נשען עליהם בהוראותיהם הלא המה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל אמרתי אל לבי שבמקום ששנים מהם מסכימים לדעת אחת נפסוק הלכה כמותם אם לא במקצת מקומות שכל חכמי ישראל או רובם חולקין על הדעת ההוא ולכן פשט המנהג בהיפך

ומקום שאחד מן הג' העמודים הנזכרים לא גילה דעתו בדין ההוא והשני עמודים הנשארים חולקין בדבר הנה הרמב"ן והרשב"א והר"ן והמרדכי וסמ"ג ז"ל לפנינו אל מקום אשר יהיה שמה הרוח רוח אלהי"ן קדישין ללכת נלך כי אל הדעת אשר יטו רובן כן נפסוק הלכה

ובמקום שלא גילה דעתו שום אחד מן הג' עמודים הנזכרים נפסוק כדברי החכמים המפורסמים שכתבו דעתם בדין ההוא. ודרך זו דרך המלךנכונה וקרובה אל הדעת להרים מכשול

ואם בקצת ארצות נהגו איסור בקצת דברים אע"פ שאנו נכריע בהפך יחזיקו במנהגם כי כבר קבלו עליהם דברי החכם האוסר ואסור (להמלנהוג היתר כדאיתא בפרק מקום שנהגו (פסחים נא א

בני ביישן נהוג דלא הוּו אזלין מצור לצידון במעלי שבתא. אתו בנייהו קמיה דרבי יוחנן, אמרו לו: אבהתיך אפשר להו, אנן לא אפשר לן. - אמר להו: כבר קיבלו אבותיכם עליהם, שנאמר דשמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך. בני חוזאי נהגי דמפרשי חלה - מארוזא. אתו ואמרו ליהלרב יוסף. אמר להו: ניכלה זר באפייהו. איתיביה אביי: דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם. אמר לו: ולא מי איתמר עלה, אמר רב חסדא: בכותאי. - כותאי מאי טעמא - משום דמסרכי מילתא, הנך אינשינמי סרכי מילתא! - אלא אמר רב אשי: חזינן, אי רובן אורז אכלי - לא ניכלה זר באפייהו, דילמא משתכחא תורת חלה מינייהו. ואי רובן דגן אכלי- ניכלה זר באפייהו, דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב גופא, דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור - אי אתה רשאי להתירן בפניהן. אמר רב חסדא: בכותאי עסקינן. - וכולי עלמא לא? והתניא: רוחצין שני אחין כאחד, ואין רוחצין שני אחין בכבול. ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל, שרחצו שניהם כאחד בכבול, ולעזה עליהן כלהמדינה, אמרו: מימינו לא ראינו כך. ונשמט הלל ויצא לבית החיצון, ולא רצה לומר להן מותרין אתם. יוצאים בקורדקיסון בשבת, ואין יוצאין בקורדקיסון בשבת בבירי. ומעשה ביהודה והלל בניו של רבן גמליאל שיצאו בקורדקיסון בשבת בבירי, ולעזה עליהן המדינה. ואמרו: מימינו לא ראינו כך, ושמשום ונתנום לעבדיהן, ולא רצו לומר להן מותרין אתם. - ויושבין על ספסלי נכרים בשבת, ואינן יושבין על ספסלי נכרים בשבת כעכו. ומעשה ברבן שמעון בן גמליאל שישב על ספסלי נכרים בשבת בעכו, ולעזה עליו כל המדינה, אמרו: מימינו לא ראינו כך. נשמט על גביקרקע, ולא רצה לומר להן מותרין אתם. בני מדינת הים נמי, כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו - ככותים דמו. בשלמא ספסלי נכרים - משום דמחזי כמקח וממכר. בקורדקיסון נמי - דילמא משתלפין ואתי לאיתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים. אלא רוחצין מאי טעמא לא? - כדתניא: עשהכל אדם רוחץ, חוץ מאביו וחמיו. ובעל אמו, ובעל אחותו. ורבי יהודה מתיר באביו מפני כבוד אביו. והוא הדין לבעל אמו. ואתו אינהו וגזרובשני אחין משום בעל אחותו. תנא: תלמיד לא ירחץ עם רבו, ואם רבו צריך לו - מותר

ה. תוספות על פסחים

אי אתה רשאי להתירן בפניהן - תימה א"כ היאך התיר ר' בית שאן בפ"ק דחולין (דף ו:): ותירץ רבינו נסים במגילת סתרים דהאי דבריהמותרים ואחרים נהגו בהן איסור היינו שיודעים שהן מותרים והם רוצים להחמיר על עצמן וכן משמע לישנא דברים המותרים אבל דברים שנהגים מחמת טעות שסבורים שהוא אסור והוא מותר יכול להתיר בפניהם וכן משמע בהדיא בירושלמי וא"ת א"כ אמאי קאמר דילמא אתילאפרושי מן הפטור על החיוב כיון דידעי שהוא פטור וי"ל דלאו כ"ע ידעי

ו. שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדרים סימן ריד

סעיף א

דברים המותרים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהם איסור, הוי כאילו קבלו עליהם בנדר ואסור להתירם להם אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם, ונהג כן אפילו פעם אחת, צריך התרה ויפתח בהרטה שמתחרט שנהג כן לשם נדר. לפיכך הרוצה לנהוג בקצת דברים המותרים, לסייג ופרישות, יאמר בתחלת הנהגתו שאינו מקבל עליו כן בנדר, וגם יאמר שאין בדעתו לנהוג כן אלא בפעם ההוא או בפעמים שירצה, ולא לעולם. אבל הנוהגים איסור בדברים המותרים ה מחמת שסוברים שהם אסורים, לא הוי כאילו קבלום בנדר. ויש מי שאומר שאם טועה ונהג איסור בדבר המותר, נשאל ומתירים לו בשלשה כעין התרת נדרים; ואם יודע שהוא מותר ונהג בו איסור, אין מתירין לו אפילו כעין התרת נדרים, דהוי כאילו קבלועל עצמו כאיסורים שאסרתן. (תורה שאין להם היתר לעולם) (והמנהג כסברא הראשונה

סעיף ב

קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם; ואפילו בדברים שלא קבלו עליהם בני העיר בהסכמה, אלא שנוהגין כן מעצמם לעשות גדר וסייג לתורה; וכן הבאים מחוץ לעיר לדור שם, הרי הם כאנשי העיר והייבים לעשות כתקנתן, ואף בדברים שהיו אסורים בהם בעירם. מפנימנהגם ואין מנהג העיר שבאו לדור בה לאסור, הותרו בהם אם אין דעתם לחזור

ז. ש"ך יורה דעה סימן ריד

א נהגו בהן איסור - מחמת סייג וגדר ופרישות

ז וחייבים לעשות כתקנתן - מיהו היינו דוקא במנהג חשוב שנהגו כן ע"פ ת"ח אבל במנהג גרוע אינו חייב לעשות כתקנתן שלא בפניהן וא"ת ר' חייב לנהוג כן כדי שלא יזלזל כ"כ התוספות והרא"ש פרק מקום שנהגו מיהו כ' הרא"ש דאם יש לחוש למחלוקת אסור בכל ענין שאין לשנות מפני המחלוקת וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ג' ח"ה ו"כ הט"ו בא"ה סימן תס"ח סעיף ד' וכ"כ הרמב"ם סוף הלכות י"ט והוא מהש"ס דפרק מקום שנהגו

ח. שו"ת יביע אומר חלק ג - יורה דעה סימן יא

א והנה לדבר הזה יסלח נא הדר"ג נ"י, שאין זה ענין לדברי המג"א הנ"ל, דהמג"א מירי במקום שכולם (או רובם ככולם) נהגו) כדעת איהוהפוסק להחמיר בדבר מסויים, וכמבואר במקורן של דברים בפסחים (ג:), בני ביישן נהגי דלא אזלי מצור לצידון במעלי

שבתא, אתו בנייהו קמי ר' יוחנן, אמרו ליה אבהתין אפשר להו אנן לא אפשר לן, אמר להו כבר קיבלו אבותיכם עליהם, שנא' שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן. והכי פסקינן ביו"ד (סי' ריד ס"ב). אבל משפחות אחדות מתוך עיר גדולה שנהגו איזה מנהג על עצמם להחמיר כדעת איזה פוסק, ואין המנהג כן באותה העיר, אע"פ שרשאים המיעוט לנהוג לחומרא, דלא דמי למ"ש מרן ביו"ד (שם), שהבאים מחוץ לעיר לדור שם הרי הם כאנשי העירוויבין לעשות כתקנתן, ואף בדברים שהיו אסורים בהם בעיר מפני מנהגם, ואין מנהג העיר שבאו לדור בה לאסור, הותרו בהם, כל שאינדיעתם לחזור. ע"כ. שי"ל כמ"ש בשו"ת מהרשד"ם (חיו"ד ס"ס קצג), שכל מה שחששו לזה באומרים (פסחים נ:): אל ישנה אדם מפני המחלוקת, אינו אלא במנהג שאין בו שום איסור מצד הדין, אבל הכא כיון דלהרמב"ם איכא איסורא, מי שרוצה להחמיר תע"ב. ועי"ל שלא אמרו אל ישנה אדם מפני המחלוקת, אלא בהולך ממקום למקום, ואפי' דעתו להשתקע שם, משום דמ"מ בני העיר מקפידים כשרואים אותו נוהג היפך מנהגם. אבל בן עיר שרוצה להחמיר על עצמו באיזה דבר, אין בני העיר מקפידים עליו במה שמחמיר על עצמו היפך מנהגם להקל. ע"ש. וכוהובא לדינא בשו"ת דברי יוסף אירגאס (סי' מה דצ"ג סע"ב). ע"ש. מ"מ הואיל ומיעוט הוא שנהגו להחמיר בודאי דמהני להו התרה כשירצו להשוות מנהגם לרוב בני העיר. וכיו"ב כ' הכנה"ג ביו"ד (סי' ריד הגה"ט אות מז), בשם הרב משא מלך (בתורת המנהגות חקירה ד), שדוקא במנהג שנהגו בני העיר בכללן לעשות גדר וסייג לתורה חייבים הבנים לנהוג כן, משא"כ ביחידים שקבלו על עצמם חומרא ונהגו בה אינבניהם חייבים לנהוג באותו מנהג. ושכ"כ בתשו' כ"י למהר"א קפסאלי. ובתשו' מהרי"מ ט. עכת"ד. וכ"כ הפר"ח א"ח (סי' תצו מנהגי או"ה אות). ע"ש. (וע"ע בשו"ת חות יאיר סי' קכו). וה"נ לגבי הנהגים איזו חומרא כל שאינם אלא יחידים רשאים להתיר מנהגם ע"י שאלה. וכן מבואר להדיא בשו"ת דברי יוסף אירגאס (סי' ס מה). ובשו"ת דבר משה ח"א (חיו"ד סי' לג) ד"ה איך שיהיה. ע"ש. (וע"ע במג"א ס"ס תרכד). וע"ע בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד ס"ס רטו). ובתשו' מהר"ם בנעט בשו"ת הר המור (סי' יא). ע"ש. ודו"ק

(ב) וכל זה אני אומר לדברי הדר"ג שבנה יסוד עלדברי המג"א (סי' תקנא סק"ז). והנה ז"ל המג"א שם. ובמקום שנהגו איסור בכל משא ומתן (לגמרי) צריך התרה. ע' ביו"ד סי' רי"ד. אבל במקום שנהגו למעט כל משא ומתן, לא מהני התרה, כיון שיש פוסקים דס"ל הכי, כבר קבלו אבותיהם כדעת ההיא. ובסי' תקנ"ד משמע שממעטין בכל משא ומתן. ע"כ. אך סברת המג"א בזה אינה מוסכמת. כי מרן ביו"ד (סי' ריד) סתם תחלה להקל, וזת"ד: שאם נהגו איסור בדברים שהמותרים ויודעים שהם מותרים, הוי כאילו קבלום בנדר וצריכים התרה, ויפתחו בחרטה על שנהגו כן לשם נדר. אבל הנהגים איסור בדברים המותרים מחמת שסוברים שהם אסורים, לא הוי כקיבלום בנדר ומותרים לגמרי. ויש מי שאומר, שאם טועה ונוהג איסור בדבר המותר, נשאלומתירין לו בשלשה כעין התרת נדרים. ואם יודע שהוא מותר ונהג בו איסור אין מתירין לו כלל, דהוי כאיסורים שאסרתן תורה שאין להם היתר לעולם. ע"ש. ואין ספק שדעת מרן להקל בזה, וכדקי"ל בכל דוכתא סתם וי"א הלכה כסתם. וכ"כ בשו"ת דבר משה (חיו"ד סי' לב). ובשו"ת זרעאמת ח"א (סי' טו). ע"ש. וכן הרמ"א בהגה סיים, והמנהג כסברא הראשונה. וע"ע בפר"ח (סי' תצו במנהגי או"ה אות א) שהביא דעות הפוסקים בזה מערכה לקראת מערכה, ואף שרוה"פ אוסרים הכריע בכחו הגדול להקל בזה, וכמ"ש סתם מרן בש"ע. ע"ש. וכן פסק הגאון מהר"ח פלאגי בשו"ת לב חיים ח"ב (סי' צד), אודות מה שנהגו בעירו איזמיר וכל סביבותיה שלא לאכול אורז בפסח, שהואיל והענין שנהגו בו איסור משום גדר וסייג הוא (מחשש תערובת חטה), והוא חומרא בעלמא, בודאי דשרי ע"י התרה. ע"ש. וכן פסק בשו"ת רב פעלים ח"ג (האו"ח סי' ל). ע"ש. ולפ"ז ק"ק על המג"א דנקיט בפשיטות לחומרא כד' היש מי שאומר הנ"ל (וראיתי להמחצית השקל שם שנתעורר בזה, ודחק לומר דס"ל להמג"א בד' הבי"כ כד' היש מי שאומר. ע"ש. וזה אינו כנ"ל). ומיהו מקום יש בראש ליישב ד' המג"א, לפמ"ש הפר"ח (סי' תצו) הנ"ל, להקשות מד' מרן עצמו ביו"ד (סי' רכח סכ"ח), שאם היתה ההסכמה גדר לרבים או סייג לתורה ולדבר מצוה אינם יכולים להתיר. ומוכח התמדר"ל שאף ע"י התרה לא מהני. וכ' הערך השלחן (סי' ריד סק"ב), שיש לתרץ ד' מרן, עפמ"ש מהרשד"ם (סי' קכא) לחלק בזה בין יחיד לציבור. ואפשר שזוהי ג"כ דעת מרן ז"ל. ע"כ. ולפ"ז אף המג"א שהחמיר ברבים איירי, כמבואר בלשונו. מש"ה כתב דלא מהני התרה. ברם אכתי לאאיפרק מחולשא, מה שהצריך התרה בנהגו איסור לגמרי שהוא מנהג בטעות. וכמ"ש הבי"ש. ובזה לסתם מרן א"צ התרה כלל. ומה גם כי בשו"ת דבר משה (חיו"ד סי' לב) לא שמיעא ליה כלומר לא סבירא ליה החילוק בין רבים ליחיד בדעת מרן. ע"ש. וכן הוא דעת מהר"ח פלאגי בשו"ת לב חיים הנ"ל. ואפשר דה"ט דמרן בס' רכח משום דקבלת איסור ע"י ההסכמה חמירא טפי. וע' בשו"ת ישא איש (האו"ח סי' ג). ע"ש. וע"ע בשו"ת מילי דעזרא (סי' ו). ובשו"ת הר המור (סי' יא). ע"ש.

ג) איברא דחזינא לגאון הפר"ח (סי' תצו מנהגי או"ה אות ב), שהביא דברי מהרשד"ם (חיו"ד סי' מ) שכל' דדוקא בדברים המותרים) לכ"ע ונהגו בהם איסור הוי כנדר שיש לו התרה. אבל בדבר שיש בו מחלוקת, ובמקום אחד נהגו כדברי האוסרים, לא מהני התרה. שהרי לא קבלו עליהם איסור מחודש כדי שיראה כנדר, כיון שהוא דבר האסור ועומד לדעת הסוברים כן. והסכים לזה הפר"ח שם. אא"כ נתמנה להם רב מובהק שנראה לו להקל בדבר, שאז יוכל להורות להקל בדבר שאין לך אלא שופט שבימך. וסיים, ודין זה יתכן בדורינו לחד בדרא או לתרי בדרא

ט. שו"ת יביע אומר חלק י - אורח חיים סימן כא

ולכן כל חכם שהוא מדברנא דאומתיה, יפתח בדורו, כשמואל בדורו (ר"ה כה ב), אם יודע שיצייתו לדבריו, עליו להגור בעוז מתניו, ולהחזיר עטרה ליושנה, כדברי רבותינו הפוסקים, אשר על פיהם ישק כל דבר בהלכה. וכל שכן בני"ד שיש לנו להחזיר עטרה ליושנה, שינהגו כדעת רבותינו הפוסקים הראשונים ומרן אשר קבלנו הוראותיו, ועל כיו"ב כתב בשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סי' ז) בד' התשובה, שאפילו אם יבואו מאה אחרונים להתיר נגד פסק מרן שקבלנו הוראותיו, אין שומעים להם, כי אנו מחייבים

ללכת ע"פ הוראות מרמכח הקבלה שקבלנו. ע"ש. וע' בשו"ת הרשב"ש (סי' תיט ותקסב) שכתב, דמה שאמרו (בירושלמי ר"פ השוכר את הפועלים), שהמנהג מבטלהלכה, זהו לענין ממון וכיו"ב, אבל מנהג שיש בו חשש איסור, יש לבטלו, שאין מנהג אלא להחמיר, לאסור המותר, ולא להתיר האסור, כמ"שהרמב"ם (פ"ג מהל' שביתת עשור ה"ג). ע"כ. וע"ע להגר"ח פלאג'י בשו"ת חקקי לב (חיו"ד סי' לט דף מב ע"ד), שהביא מ"ש מר זקנו החקרי לב: ונראה לי שאין מנהג מועיל בדבר השנוי במחלוקת הפוסקים, אלא במנהג שנתפשט בזמן רבותינו הראשונים, שהיה כח בידם להכריע במחלוקת הראשונים, ולפסוק הלכה כאשר עם לבבם, אבל בדורותינו שנתמעטו הלבבות ואין בנו כח להכריע בראיות אלא על פי כלליההוראה, אם ראינו מנהג היפך הפוסקים, אפילו ידענו בבירור שידעו חכמי העיר במנהג ולא מיחו, כיון שענינו הרואות שאין כן דעתהפוסקים, אין לנו אלא לומר שחכמי העיר לא נגלו להם דעת הפוסקים, וכל כי האי הוי מנהג בטעות ומבטלינן ליה. ע"ש. וע"ע בשו"ת בניבנימין (דף כח ע"א) שכתב, שאם נוהגים בדבר שיש בו קולא נגד דעת מרן, צריך לבטל המנהג, ולנהוג כדברי מרן שקבלנו הוראותיו. ע"ש. והנהאף הרבנים האחרונים שלימדו זכות על מנהגם בזה, בהגלות נגלות להם כל דברי הפוסקים הנ"ל ומרן שפסקו היפך דבריהם, אף הם יודו עלהאמת, וכמ"ש כיו"ב בשו"ת חקרי לב (חיו"ד סי' מ דף נג ע"ג) בד"ה ואמינא. ע"ש. וע' להגר"ש שולאל בספר נוה שלום (סי' תקפב, דף נג סע"א) שכתב, שכבר מצינו כמה גאוני עולם ששינו כמה מנהגים שנהגו בקהלותם, כשראו מנהג שאינו הגון, או שהמנהג האחר יפה והגון ממנו, ולאחיו נמנעים, אא"כ ראו שתצא מחלוקת ע"י כך בקהל עדתם. ע"ש. וכאן שאנו מפרסמים הדברים "בשיעור" הנשמע בדרך הלוויין לאלפים מבניישראל, בהסברת דעת הפוסקים בטוב טעם ודעת, ומעצמם מבינים שהנכון לשנות מנהגם, ועושים כך הלכה למעשה כדעת רוב הפוסקים ומרן שקבלנו הוראותיו, ואין בזה סרך מחלוקת כלל, בודאי שיש בזה זכות הרבים, שע"י כך מחזירים עטרה ליושנה. והנה ידוע מ"ש הר"ן בשובה שהובאה בשו"ת הריב"ש (סי' שצ): והרי אפילו בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח, והמשומר מכל נזק ומכשול, ואפילו באפשר רחוק, ועאכ"ו שיש לנו לעשות כן בדברי התורה והמצוות שהן כבשונו של עולם, ואיך נניח הדרך שדרכו בה רבותינו הקדושים ז"ל, ונכניס עצמנו במשעול הכרמים שלא מדוחק כלל. עכתד"ק. וכן הובא בב"י (סי' תרצ), ובשו"ת אבקת רוכל (סי' נה). ובשו"ת מהרשד"ם (האו"ח סי' ס"ה). ובשאר אחרונים. ודי בזה הערה.

שו"ת יביע אומר חלק ב - אורח חיים סימן כג

אין המנהג מועיל במחלוקת הפוסקים, כי אם במנהג שידענו שנתפשט מזמן הרבנים הקדמונים, שהיה בידם כח להכריע במחלוקת הראשו', אבל בדורותינו שנתמעטו הלבבות ואין בנו כח להכריע כי אם לפסוק הלכה ע"פ הרוב, אם ראינו המנהג להתיר אף שידעו בו חכמי העיר ולא מיחו י"ל שלא נגלו להם כל דעות האוסרים, וחשבו שרבו המתירים

וכל כי האי הו"ל מנהג בטעות שאינו מנהג....

וכ"ש בזה"ו שזכינו שנדפסו תורתן של ראשונים, שהדורות שלפנינו לא זכו בזה.

